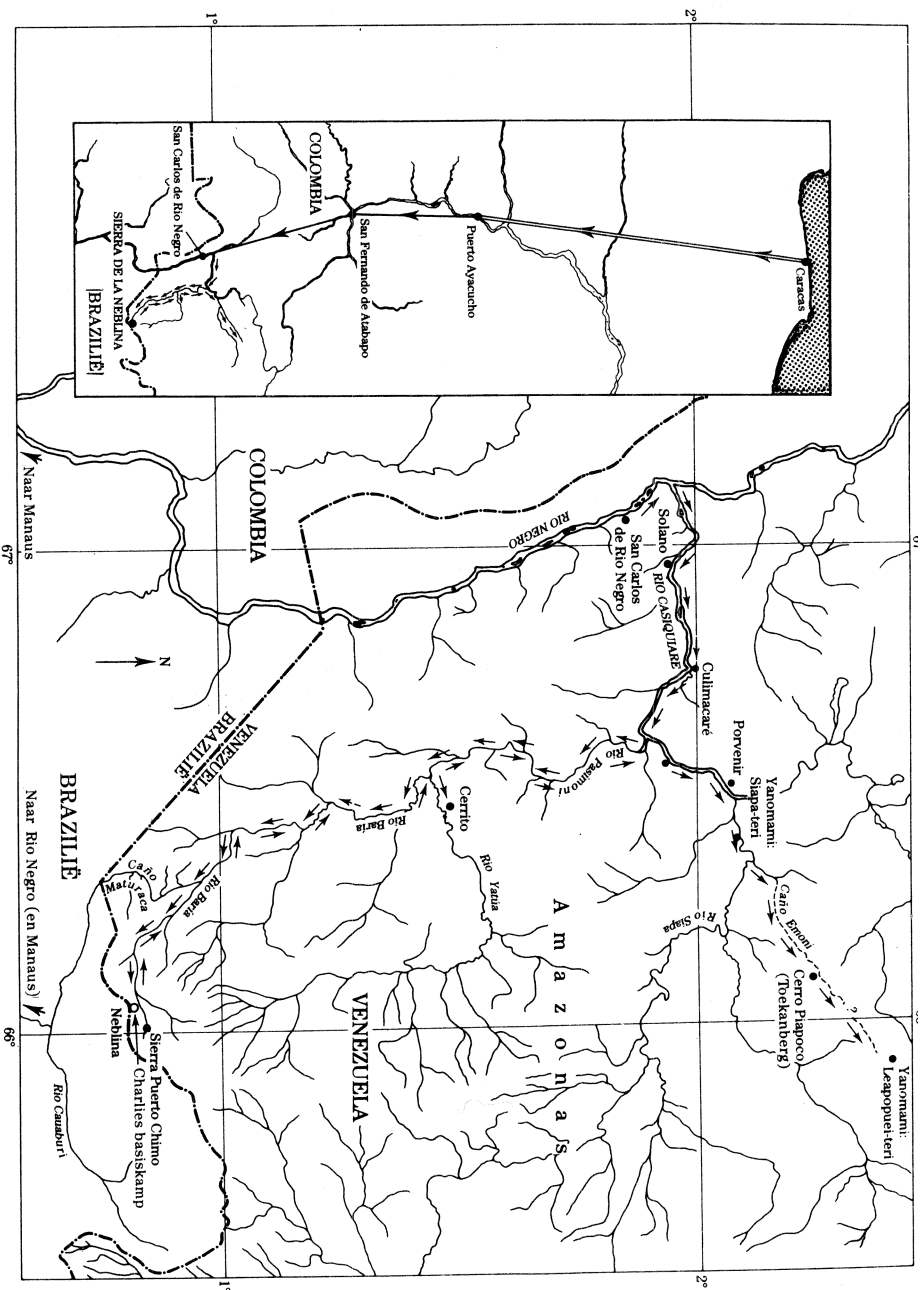

De schrijver bedankt 22 SAS; Stephen Boyd en the *Sunday Times*; Bill Buford en *Granta*; Galen Strawson; Pat Kavanagh; Emile Brugman; Linda Hopkins; Ernst Mayr; Lucretia Stewart; Max Peterson; Douglas Matthews; Brian Morris; Rodney Needham; John Hemming; Robin Hanbury-Tenison; Raymond Woodhead; Tanky Smith; Jack Shavrin; John Perry; Julio Rivas Pita; Charles Brewer Carias; Fernando Barrientos; Wladimir Torres Vega; Gustavo Orlando Lopez; Louis Gonzalez; Alberto Muller Rojas; Margaret Jull Costa; Stephen Rutland en Elizabeth Stockton.

Omdat ik twee maanden lang door de regenwouden van Borneo had gereisd, dacht ik dat een tocht van vier maanden door het gebied tussen de Orinoco en de Amazone geen bijzondere problemen met zich mee zou brengen.

Ik herlas mijn dierbaarste negentiende-eeuwse boeken: de zeven delen van Alexander von Humboldts *Personal narrative of travels to the equinoctial regions of the New Continent during the years 1799–1804* (vert. Helen Maria Williams, 1814–29); *A voyage up the river Amazon* van William H. Edwards (1847); *A narrative of travels on the Amazon and Rio Negro* van Alfred Russel Wallace (1853); *The naturalist on the river Amazon* van Henry Walter Bates (twee delen, 1863) en *Notes of a botanist on the Amazon and Andes* van Richard Spruce (ed. Wallace, twee delen, 1908).

Er liggen geen bloedzuigers op de loer in de jungle van de Amazone, en hun afwezigheid zou het leven, zo dacht ik, heel wat aangener maken dan in Borneo. Wél zijn er veel overeenkomstige ziekten: amoeben- en bacillaire dysenterie, gele en zwartwater- en knokkelkoorts, malaria, cholera, tyfus, honds-dolheid, hepatitis en tuberculose—plus een paar heel speciale extraatjes.

Daar is bij voorbeeld de ziekte van Chagas, overgebracht door moordlustige vliegende insecten die je in gezicht en nek bijten en zich vervolgens, als ze zich hebben volgezogen, naast het gaatje in je huid ontlasten; als je je dan krabt vanwege de jeuk, wrijf je de uitwerpselen met hun lading protozoa in je bloedbaan; één tot twintig jaar later begin je te sterven door ongeneeslijke beschadiging van hart en hersenen. Verder is er *onchocerciasis*, rivierblindheid, overgebracht door de kriebelmug en veroorzaakt door wormen die naar de oogbol trekken; *leishmaniasis*, die een beetje lijkt op lepra en het gevolg is van een parasiet van zandmuggen (tachtig procent van de Braziliaanse soldaten die in

de regentijd in het oerwoud op oefening zijn, wordt ermee besmet): tenzij dit snel wordt behandeld, worden je warme ledematen weggevreten. En dan zijn er soms nog exotische kwaaltjes, zoals de koorts die in de jaren zestig is uitgebroken in de staat Pará, en waaraan eenenzeventig mensen zijn gestorven, inclusief het onderzoeksteam dat erop afgestuurd was om de ziekte te identificeren.

Van de grote dieren zegt men dat ze veel vriendelijker zijn dan je had gedacht. De jaguar doodt je door in je hoofd te bijten, maar doet dat alleen onder uitzonderlijke omstandigheden. Twee addersoorten, de lanspuntslang (soms meer dan twee meter lang) en de bosmeester (soms ruim drieëneenhalve meter lang, de grootste ter wereld) doden je alleen als je op ze trapt. Van de anaconda is bekend dat ze haar greep alleen maar verheft wanneer je uitademt; de sidderaal kan zijn zeshonderdveertig volt alleen ontladen vóór zijn ontbijt; de piranha scheurt je alleen aan stukken als je toch al bloedde, en de reuzenmeerval toont zijn voorliefde om je voeten bij de enkel af te bijten alleen als je aan het crawlen bent.

De kleinere dieren zijn over het geheel genomen veel lastiger—de muskieten, kriebelmuggen, tapirvliegen, zandvlooien, teken, *Tunga penetrans* en *Dermatobia hominis* die schurft veroorzaken, en de paardevlieg, waarvan de larven zich in de huid van de mens boren, gedurende veertig dagen een bescheiden stukje van je lijf opeten en weer te voorschijn komen als tweeëneenhalve centimeter lange maden.

Wat echter het hardnekkigst in onrustige nachten door mijn dromen zwom was de candiru, de tandenstokervis—een minime meerval die een parasitair bestaan leidt in kieuwen en cloaca van grotere vissen.

Toen ik op Borneo in *longhouses* verbleef had ik geleerd dat het gepast is wanneer je vroeg in de ochtend naar de rivier gaat—je weet dat je in het sociaal aanvaarde stuk modderrivier zwemt wanneer de vissen met hun neus tegen je broek duwen omdat ze willen dat je die uittrekt en hun ontbijt produceert. In het Amazonegebied daarentegen zou elke dakloze candiru, gesteld dat je te veel gedronken hebt en zo onverstandig bent om onder het

zwemmen te urineren, je door die geur aanzien voor een grote vis en opgewonden tegen je stroom urinezuur opzwellen, je urethra binnendringen als een worm in zijn holletje, en hij zou, door zijn kieuwdeksels op te zetten, een krans van naar beneden gerichte stekels vormen. Er kan niets tegen worden gedaan. De pijn schijnt opzienbarend te zijn. Je moet naar een ziekenhuis voordat je blaas springt; je moet een chirurg verzoeken je penis af te snijden.

Ik heb dan ook, in overleg met mijn vriend Donald Hopkins van Radcliffe Hospital in Oxford, de uitvinder van het aambeienpistool, een anti-candiru-apparaat ontworpen: we namen een cricketprotector, sneden er de voorkant uit en vervingen die door een theezeeffje.

Eenmaal zo briljant bevrijd van deze specifieke angst begon ik pas goed in paniek te raken. De vastberadenheid van Alfred Russel Wallace leek het enige wat mij overbleef. Wallace was overvallen door koorts in zijn boomstamkano op de Rio Negro in 1851; 'ik begon kinine te slikken,' schrijft hij, 'en water met cremor tartari te drinken, hoewel ik zo zwak en apathisch was dat ik soms nauwelijks de vastberadenheid oprichtte om over-eind te komen en deze medicijn toe te bereiden. Op zo'n moment voel je behoefte aan een vriend... want het is natuurlijk onmogelijk de Indianen over te halen die kleine dingen voor je te doen zonder veel uitleg en voordoen, wat meer inspanning zou vergen dan het zelf doen... gedurende twee dagen en nachten kon het me weinig schelen of we zonken of dreven. Zolang ik zo apathisch was, dacht en droomde ik voortdurend over mijn hele leven en mijn toekomstplannen, en dat die misschien allemaal gedoemd waren hier op de Rio Negro te eindigen... Maar toen mijn gezondheid terugkeerde, verdwenen die sombere gedachten, en ik reisde voort, met vreugde in deze reis, mijn laatste, en met hoop en zelfvertrouwen uitziend naar thuis! Ik zwoer echter dat ik nooit meer zou reizen door dergelijke onbewoonbare streken zonder enige beschaafde metgezel of bediende.'

Dát was de oplossing: ik zou de beschaafde metgezel van mijn Borneoreis, de dichter James Fenton, overhalen samen met mij een bezoek te brengen aan het Venezolaanse Amazonegebied.

Hij zou geveleid zijn dat ik hem uitnodigde. Hij zou het dolgraag doen.

Na het avondeten aan de lange tafel in James' keuken (er hing nog een kaart van Borneo aan de muur), halverwege een fles Glenmorangie, vond ik dat de tijd rijp was.

'James,' zei ik, 'je ziet er niet goed uit. Je werkt veel te hard aan al die boekbesprekingen. Je hebt een verzetje nodig. Waarom ga je niet met me mee naar de Amazone?'

'Kun je me goed verstaan?'

'Ja.'

'Zit je makkelijk?'

'Ja.'

'Dan wil ik dat je goed begrijpt,' zei James, terwijl hij de ogen sloot en de handpalmen tegen zijn gezicht en de bovenzijde van zijn kale hoofd drukte, *'dat ik met jou nog niet zou meegaan naar High Wycombe.'*

Ik vroeg het aan iedereen die ik kende. Ik ging op bezoek bij de dichter Craig Raine. 'Je voorraad metaforen zal erdoor toeneemen,' zei ik.

'Mijn voorraad parasieten zal erdoor toenemen,' zei Craig.

Ik belde Don McCullin, de fotograaf.

'Om je de waarheid te zeggen,' zei Don, 'ik dacht al dat je mij vroeg of laat zou vragen. Je bent bij de juiste man terechtgekomen. Het ligt voor de hand. Weet je, Redmond, ik wil echt niet rot doen of zo, maar ik heb van mijn leven heel wat foto's onder ogen gekregen en tja, eerlijk gezegd, *die van jou zijn de slechtste die ik ooit heb gezien.* Maar ik doe niet mee. Ik heb dat allemaal al eens meegemaakt. Ik ben manusje-van-alles van Norman Lewis geweest op de Xinqu, en dat is wat mij betreft genoeg. Op het moment wil ik, voorlopig dan, me heel vaak bezatten. En ik wil ook heel vaak vrijen met Loraine—en waar jij heen gaat, daar kun je dat geen van beiden doen.'

En toen dacht ik aan Simon Stockton, een vriend uit de tijd dat ik voor in de twintig was. Hij is geboren in Cambridge, en het hoogtepunt van zijn schooltijd was geweest dat hij in de klas

had gezeten met de latere romanschrijver Martin Amis, een ervaring die hem zo gedemoraliseerd had dat hij geweigerd had enige verdere studie te volgen en begonnen was met eigen discotheken. Hij had een nachtclub in Hamburg gehad, totdat de politie, zonder dat Simon iets te verwijten viel, zijn compagnon op een bankje in het park aantrof, met een kogel door zijn hoofd. In Simons paspoort stond *Ongewenste Vreemdeling* gestempeld, en hij was het land uitgezet.

Hij was opnieuw begonnen als croupier, had zich opgewerkt van de ene club naar de andere en werkte nu in de 'Kensington Sovereign'. Hem zou ik met een natte vinger kunnen lijmen. In het geheim verlangde hij ernaar, dat wist ik, zijn woeste nachtelijke beroepsleven op te geven en echt iets vredigs te worden, oorlogsfotograaf bij voorbeeld. Ik belde hem op. Het zou mijn eerste bezoek aan een casino worden.

Simon, halverwege de dertig, beminnelijk in een donker pak, stond me op te wachten bij de receptie, naast de bewaker.

'Kom mee naar binnen en probeer je rustig te houden,' zei hij. 'We hebben grote gokkers in huis vanavond. Iedereen is gespannen.'

We gingen aan de bar zitten. Simon knipte met zijn vingers en een Maleier bracht een fles rode wijn. De dofrode tafel en de wandlampen weerspiegelden in de rijen flessen, wierpen warme, glanzende vlekken op de eiken betimmering, reproduceerden zichzelf in hun geheel in de hoekspiegels en zweefden doorschijnend in de grote zigzag-glaswand. Daardoorheen keken we naar de gokkers die over de roulette- en blackjacktafels gebogen zaten. Echtgenotes en maîtresses zaten op krukken achter hun mannen of minnaars, bezorgd en kettingrokend.

'Dus je komt echt mee?'

'Natuurlijk kom ik mee. Dit is de kans van mijn leven. Ik heb een 500mm spiegelreflex gekocht voor de vogels. Dat zou ik me nooit laten ontgaan. En bovendien, na vijftien jaar in deze business heb ik eens wat anders nodig: ik heb de keus tussen de Amazone en het gekkenhuis.'

'En dan,' zo vervolgde hij zonder duidelijke aanleiding, 'ik

ben goed bij geweld. Zie je dit?' Hij lichtte het haar op zijn voorhoofd op en onthulde een lang, pas geheeld litteken. 'Acht hechtingen. Een of andere gek had al zijn geld verloren en dacht dat ik een vloek over hem had uitgesproken. Gaf me een klap op mijn kop met een asbak. De portier heeft hem een maagstomp verkocht en we hebben hem aangegeven wegens geweldpleging.' Simon knikte naar een kelner, en die bracht een dienblad vol Oosterse lekkernijen.

'Wat doen ze meestal,' vroeg ik, 'wanneer ze alles verliezen?'

'Dan gaan ze naar huis en verhangen ze zich,' zei Simon met zijn mond vol zeeduivel. 'Het komt vaak voor, maar dat ligt niet aan ons—wij zitten nou eenmaal aan het eind van zo'n leven.'

'Je zult je wel vervelen in de wildernis.'

'Daar kan ik wel tegen,' zei Simon, en hij draaide zich even om naar de tafels. 'Er is niets waar ik niet tegen kan. Vorige week nog hadden we hier drie Irakezen. Een of andere Arabische gangster dacht dat wij vals speelden, en die jongens waren zijn gorilla's. Dus beloofde ik ze van alles—mijn tante, mijn kat, mijn spaarpot—alles, terwijl de parkeerman de politie belde. Toen de smerissen ze fouilleerden, ontdekten we dat hun zakken niet meer waren dan een split: ze hadden hun ijzerwaren tegen hun dijen gebonden, vijfenveertig centimeter lang en met een kromme punt. *Het was vooral dat ze zo groot waren.* Buiten alle proportie, vond ik.'

Ik staarde door de glazen wand en bewonderde de halfnaakte meisjes die als croupier optraden—ze stonden in het gedempte licht boven het groene laken; een oudere Japanner trok een kwaad gezicht, wenkte een bediende, mompelde iets en stuurde hem naar Simon.

'Bolle,' zei Simon, 'je hebt het zojuist voor elkaar gekregen dat je eruit wordt gesmeten.'

'Eruit gesmeten?'

'Omdat je glimlachte.'

'Glimlachte?'

'Ja. Je glimlachte naar de meisjes. Je hebt meneer Yamamoto, daar zit-ie, gehinderd. Hij denkt dat jij hem ongeluk brengt. Je stoort zijn astrale krachten. Je zult moeten vertrekken. Dit zijn

gokkers, snap je. Ze komen hier om te *gokken*. Het heet hier een *casino*. Als je meisjes wilt, dan ga je naar iets dat *bordeel* heet.'

Buiten op de stoep, waar vrachtwagens en auto's en taxi's langstonden in de motregen, stonden we te kijken naar het meesterwerk van Waterhouse, de prachtige Victoriaanse façade van het Natural History Museum, de schoongemaakte blauwe en terracotta bakstenen, de vensterbogen en het glas-in-lood, de pinakels en torens die glansden in het floodlight: een wereldse kathedraal met dezelfde collecties (destijds gehuisvest in het British Museum in Bloomsbury) als Bates en Wallace en Spruce hadden bezocht voor hun vertrek naar het Amazonegebied.

'Is dat niet schitterend?' zei ik. 'Vind je dat niet het verleidelijkste gebouw ter wereld? Wip je daar vaak even binnen als je dagdienst hebt?'

'Eerlijk gezegd, Redmond,' zei Simon terwijl hij zich omdraaide om terug te gaan, het trapje af, langs de geïnformeerde portier, 'ik heb er zelfs nooit een voet binnen gezet.'

Ik bleef in de regen staan, ik kon me niet verroeren, en bleef staren naar het hemelse gebouw aan de overkant, een paleis vol wilde verlangens.

En ik zag mezelf terug op het grasveld in de lente, in mijn kinderjaren in de pastorie. Ik was ongeveer vierdriekwart jaar oud. Een grote lijster die zijn nest schoonmaakte, had een halve, lege eierdop voor mijn voeten laten vallen, naast de zonnewijzer. Omdat ik me destijds niet bewust was van de ledige kosmos, van de ongevoeligheid van causale verbanden, concludeerde ik dat die boodschap van bruine en donkerrode vlekjes tegen een bruinig-witte achtergrond speciaal voor mij bestemd was.

Ik begon eieren te verzamelen en bewaarde die in een doos boven op de ladenkast in mijn slaapkamertje dat uitkeek op de moestuin en over de kleine velden, dichte heggen en bosjes van het kaasland naar de verre glooiing van de heuvels van Wiltshire. Ik nam één merelei weg uit een legsel van vijf in hun ruige nest, gevoerd met droog gras, verstopt in het struikgewas bij de goudenregen. Ik vond het ei van een lijster in het met modder afgewerkte nest in een heester bij de vijver. Ik roofde een ei uit het

nest van een vliegenvanger die elk jaar terugkeerde om zijn jongen groot te brengen op een richel van de zachtgele Bathstone-voorgevel van het huis. Met een theelepeltje wipte ik het witte, bruingespikkelde ei van een winterkoninkje uit het koepeltje van dorre blaren dat gebouwd was in de opgewaaide rommel achter een oude leiboom, een reine-claude. En op een dag, toen ik voor in de tweepersoons canvas kano van mijn vader zat op het meer van Bowood (dat bij zijn parochie hoorde), tilde ik de bovenkant op van een plukje drijvend groen dat was vastgehaakt aan waterlilies, en vond ik het kalkwitte ei van een fuut. Dat was het pronkstuk van mijn collectie.

Toen ik zeven was, op de dag dat ik naar kostschool in Dorset vertrok, gaf mijn vader me de twee delen van *The birds of the British Isles and their eggs* van T. A. Coward, mijn eerste echte boeken, die hij weer had gekregen van zijn vader, die samen met die Coward vogels had bestudeerd en aan geologie had gedaan in Cheshire in het begin van deze eeuw. En hij gaf me ook de speciaal voor T. A. Coward vervaardigde veldkijker, die Coward aan mijn grootvader had nagelaten: eigenlijk een dubbele telescoop, slanke, zwarte, koperen buizen, waardoor ik hoopte ooit al die vogels te zien die Coward had gezien, net zo geheimzinnig in hun moeras- en kustgebieden, op hun heideland en in hun bergen en bossen als Thorburn ze had geschilderd op zijn tempera-afbeeldingen.

In de eerste week van de schoolvakantie had ik mijn vader overgehaald me mee te nemen naar het Natural History Museum. Het was toen allemaal nog anders: je kon zelf naar de mahoniehouten eierkasten stappen en de laden opentrekken. En daar lagen alle eieren van alle vogels van de Britse Eilanden, dui-zenden, hele legsels op een bed van watten in houten hokjes onder glas. Echt verbaasd stond ik van de eieren van de zeekoet—die had een hele kast voor zichzelf: ze waren wit, geel, blauw, groen, paars, rood of bruin; en ze waren besmeurd of gestreept of gevlekt of gespikkeld met alle mogelijke andere kleuren. Als dit de eieren van slechts één soort waren, hoe kon je dan ooit hopen er genoeg van af te weten? Het was een en al variatie en ver-rassing en verschil; en elk ei leek zo áf. Misschien was ik eigenlijk